

Nieuws uit de Oudheidkamer

Nummer 38

juli 2023

Adres : Boekenberg
Markt 40
3201CZ Spijkenisse

Openingstijden : dinsdag 11.00 - 16.00 uur
zaterdag 11.00 - 16.00 uur

Bankrekening : RegioBank NL81 RBRB 0920 0319 35
t.n.v. Vrienden van Spijkenisse
o.v.v. Oudheidkamer

Email : oudheidkamer-spijkenisse@hotmail.com

UIT DE BOEKENKAST VAN DE OUDHEIDKAMER

Dit is het vierde fragment van het rond het jaar 2000 door Cor Muizer geschreven boekwerk 'Overdenkingen van een 70-jarige' over Spijkenisse omstreeks 1945.

Stationsstraat

Komende van de Voorweg gaan we richting dorp (Voorstraat). We steken de Groene Kruisweg over. Deze is aangelegd, in etappes, omstreeks 1928/'29, vanaf de Brug naar Oostvoorne. Men kon toen zonder stoplichten de weg oversteken. Ook de tramlijn, want die hoorde je op de Brug al aankomen. Weer terug naar de Stationsstraat (Tot 1948 was dit ook de Voorweg). Rechts het huis van de chef. Het huis was met het aanzicht naar de rails gebouwd. Hier tegenover, en over de rails dus, het kantoortje van de chef. Dit was tegen het wachthuis annex café gebouwd. In het kantoortje moest men zijn om eventuele pakjes te verzenden of af te halen. Links aan de Voorweg, achter een stevige houten omheining, waardoor je de er achter gelegen huisjes bijna niet zag, woonden de families Rietdijk en Van Bodegom (Kees de Post). Van de omheining werd door de jeugd en ook wel ouderen gebruik gemaakt als zitplaats, om zo het vertrek en aankomst van de tram te aanschouwen. Tegenover deze huizen was de iets oplopende ingang van het station. Rechts de weegbrug, voor boeren en handelaren in Spijkenisse. Hier konden zij hun auto's met handel en de boeren hun bieten, aardappelen en graan wegen. Hiernaast het wacht-stationscafé, waar naast de koffie en thee ook

licht alcoholische dranken gekocht konden worden. En niet te vergeten ook wat snoepgoed. Willem Barendrecht, de eigenaar, werkte overdag bij de firma Troost in Pernis en loste 's avonds z'n vrouw af, die overdag de zaak runde. Links van de weegbrug een grote kolenschuur, waar een wagon of zes kolen in kon. Ik geloof dat Versteeg, de Spijkenisser kolenboer, die in gebruik had. Het kan ook zo zijn, dat er briketten voor de locomotief in opgeslagen werden. Dan kwam de oprit naar het station, dat overkapt was. In onze ogen een hele hoge.

Naast de families Rietdijk/Van Bodegom woonde de familie Leen van 't Hof. Van 't Hof was beurtschipper, (samen met zijn broer Marien). Ze hadden een dochter: Wimmie en een zoon: Gerard, hij is op jonge leeftijd overleden. Hiernaast stond het woonhuis van de moeder van de metselaars Dirk, Jan en Cor Luiten. Vanaf het tramstation, richting dorp, was het eierbedrijf van de gebr. Zevenbergen gevestigd, met sorteermachines en diepe kalkkelders, waar ze tijdens "krappe handel" toch eieren hadden. Al waren het dan gekalkte. Naast de familie Zevenbergen stond de boerderij van Cees Verweel, het "Steetje" in de volksmond, met brede sloten aan weerszijden. Vanaf de Stationsstraat, was het een mooi gezicht al die bruggetjes over de sloot naar de huizen. Het "Steetje" was in feite een prachtige boerderij, met kastanjabomen en vlierbesstruiken in de voortuin. Roodbruine metselsteen, overstek en pannendak. De schuur met inrit (inrij zeiden ze vroeger) heel kolossaal. De benaming het "Steetje" was eigenlijk niet voor de boerderij bedoeld, maar voor de twee arbeidershuisjes, die rechts binnen de dam stonden.

Hier tegenover, aan de Voorweg, stond een machtig herenhuis. Vroeger bewoond door herenboer L. van der Linden, met zijn huishoudster. Hij had aan de Voorweg, nabij de Hartel, een kolossale boerderij, met bedrijfsleider Spruit. Later heeft burgemeester Blik in het herenhuis gewoond. Wist u overigens dat Blik zijn vrouw Salm heette, maar er zijn nooit sproutjes van gekomen. Naast het herenhuis de bedrijfswoning van garage Van Pelt. Op de hoek van de Boezem, waar Jo van Bodegom, als bedrijfsleider, zijn eerste motorfietsen en auto's verkocht aan de Spijkenissers, was de winkel en garage. Ook van de beroemde Gazelle rijwielen en de eerste brommers was hij dealer voor het hele eiland.

We gaan de Heul over.

De Heul met z'n sierlijke smeedijzeren leuning was net breed genoeg om een boerenwagen te laten passeren. Als je al fietsende zo'n gevaarte tegenkwam, dan kon je maar beter afstappen. De plaatselijke boeren reden toen met disselwagens. De dissel was een krom boompje, waar net hun rechervoet inpaste, voor de rest geen houvast. Met hun linkervoet op de bil van het linkse lijnpaard, daarbij de paarden wat strak in de lijnen houdend, remde men zo de wagen af. Een hele kunst hoor. Bij

minder ervaren boeren of knechten had men eventueel een zogenaamde sleepketting, welke men in één van de achterwielen haakte, zodat dat wiel meesleepte. De paarden moesten dan blijven trekken en zo bleef de wagen de paarden volgen. Heel ouderwets toch kunstig. We gaan terug naar de Heul naar de splitsing van de Stoep naar de Voorstraat. Links het winkeltje met er achter het woonhuis van smid Neuteboom. Dan de smederij met hoefstal, om de paarden van nieuwe ijzers te voorzien. Dat versierde de smidsknecht Daan van der Meer, een klein bijdehand mannetje.

Rechts op de Stoep een heel klein huisje. Daar woonde een landarbeider, die zich ten dienste had gesteld aan de boerderij "De Hoge Werf". Zo zei men dat vroeger. Je verhuurde jezelf of je had je ten dienste gesteld aan voor een aantal guldens per jaar. Dit werd dan in wekelijkse termijnen uitbetaald. Hier was nog bij bedongen: vrij melk, gratis aardappelen en een voornaam punt vrij wonen. Een groot voordeel was, dat zij nooit werkeloos waren en dat was heel wat in de vooroorlogse tijd.

Naast dat huisje op de Stoep de beroemde wagenmaker/timmerman Zevenbergen. Bekend over het gehele eiland. Zijn werkplaats hangend in de Stoep. Hierin ook de weegbrug, om je slachtvarken te wegen. Het gehele dorp deed mee wie het zwaarste varken had. Een soort wedstrijd dus. Vierhonderd tot vierhonderdveertig pond toe en dat werd door Zevenbergen bijgehouden. Een goed verzorgd varken voor in de kuip was voor een gezin heel wat. Tegen de weegschaal aan stond het, in onze ogen, mooie huis van Zevenbergen. Goede mensen. Wij kregen als kind vaak een snoepje van haar.

Noordeinde.

Bij de Krom, waar nu het beeld staat (3 mannetjes), op de hoek van het Noordeinde en de Voorstraat. gaan we het Noordeinde in. Links woonde Versluis, werkzaam bij Van Bodegom Betonfabriek. Je kon er ook terecht voor alle soorten zaden voor in de tuin. Ook voor alle soorten bestrijdingsmiddelen, al waren die er toen nog niet zoveel, kon men er terecht. Daarnaast het Gemeentehuis, met er achter de gevangenis (het hokje). In totaal, in onze ogen, een machtig gebouw, waar de dorps-politie zich nogal eens meldde. Hoe dan ook, de machthebbers zetelden daar.

Hiernaast het renteniershuis van herenboer Oosthoek. Op zijn Gazelle fiets, gele geverfde klompen, eigengebreide zwarte sokken, zijn broekspijpen in z'n sokken gewikkeld, zo fietste hij door het dorp. Een gezien persoon. In de zomer, tweemaal daags naar zijn vetweiers (vleeskoeien in de weilanden buiten het dorp) fietsend.

Dan ons enige en echte Postkantoor. Met kleine onderbreking heerste daar de heer Vermeulen, een stipte man. De voorkamer was Postkantoor, daarachter en boven woonde de familie, omgeven door een flinke tuin. Tuinieren, fietsen, het liefst op de tandem, vrouw achterop, waren zijn hobby's.

Na een open vlakte, het huis van familie Hoogenboom. Hoogenboom handelde in groenhout en ruiters en was ook biezenboer. Een boerderijschuur die speciaal was ingericht voor biezenbehandeling.

Verderop de gebroeders De Waard. IJzerwerkers en smeden. Maar waar ze vooral om bekend stonden was hun specialiteit: diesel-motorenreparatie. Over het gehele eiland en omstreken.

Terug naar de Krom het Noordeinde weer in. Rechts een flink groot woonhuis (later Van der Sluis textiel). Dan Arie van der Jagt, de schilder (huisschilder), waar Maarten van den Engel het vak leerde. Van der Jagt is later geëmigreerd naar Canada. Daarachter stond nog een huis. Hier woonde de grote Piet van Hulst, die mirakels goed kon zingen. Hij zong mee met het plaatselijk Leger de Heils. Samen met de oude Aart Kweekel waren zij het beluisteren waard.

Verder de familie Van den Berg, waaruit o.a. Piet de zaadhandelaar uit voortsproot en zus Jans de latere kapster, bekend alom. Daarna de familie Kindermans, de hout- en griend-werkers. Later waren ze ineens boer op de opgespoten gronden op de Welplaat. Grote aantallen bunders grond, uitgestrekte landerijen. Een beetje Amerikaans achtige toestand. Verderop de familie Kok. Pa tuinierde wat, kouwe grond. Zoon Hannes had een tabakswinkeltje, reed met kruiwagen, later een bakfiets, de polder in. Sleet wat borstelwerk, zemen, sponsen en dweilen aan de mensen in de polder. Zijn broer boerde achter op het erf. Molk een koetje of zeven. Daarbij hoorde wat stukjes land aan de Molendijk en een weiland bij Roeloffs. Hierna volgde de familie Van der Sluis, hier begonnen zij met hun eerste winkeltje in textiel. Later verhuisde de winkel wat meer naar de krom. Verderop woonde en werkte schilder Hempel, (later behangwinkel, dat door zoon en schoondochter nog steeds wordt gedaan). Dan volgt bakker Herweijer, huis en winkel voor, achterom de bakkerij.

Een kleine man, maar een heel goede bakker. Later ging zoon Leen nog jaren door. Daarnaast woonde, geloof ik, ene Van Kralingen, dan daarachter nog een paar huizen. Dan komen we bij bakker Bus met zijn familie. Eén van de zonen Bus is later als bakker naar Hekelingen gegaan. Het Noordeinde had dus heel wat vakmensen. Hierna volgde de rijzige mijnheer Dekker met familie. Een voornaam ambtenaar van de gemeente Spijkenisse. Hij ging over de financiën. Naast het huis van Dekker drie huisjes op een rijtje, met groene onder- en bovendeuren, lage daken met vaalrode pannen. Wat toen gebruikelijk was. Achter de deur een schot met nog een tochtdeur, dit stuk werd de "klompenloos" genoemd. Een stelletje haken aan de muur om bij thuiskomst je jas aan op te hangen. De loos hield tevens in de winter de kou buiten. Hier woonde Van Herp. Er naast de familie Riedijk, een groot gezin, in de nogal kleine woning. Dan een slopje met het huis van G. Kok, met er achter een schuur, waarin zekere tijd van het jaar, hoepen werden gemaakt. Deze waren bestemd voor de kuiperijen in o.a. Vlaardingen voor de haringtonnen. Naast Kok weer een slop met het woonhuis van de familie Stougje. Dan het winkeltje van M. Mol. Alles wat je voor school nodig had: van potloden, kleurtjes tot schriften, verkochten ze. Pa werkte, moeder en dochters zorgden voor de klandizie. De familie Keizerwaard, hij een bekende figuur, woonde naast Mol. Keizerwaard was metselaar in het dorp. Met z'n 2-wielige handwagen vervoerde hij zand, cement, schop, en bezems. Een vriendelijke man, die overal zijn metselwerk uitvoerde. Ernaast woonde de familie Villerius, bekende schippers. Ze hadden een schip van een paar honderd ton. In onze ogen al een groot schip voor de Spijkenisser haven. De haven liep vanaf de molen tot aan de kaai, achter het Noordeinde langs. Alle huizen hadden ook een stap aan de waterkant, om waswater te putten uit de haven.

Naast het Smidsslop, aan de overzijde van het Noordeinde, woonde biezenboer Van den Berg met er achter de "kraton". Naast het huis van Van den Berg, drie huisjes aaneen. Opa Smid woonde daar, zo ook Berkhout en ene Aart Stout, later de familie Klepper. Dan kwam het huis van de familie Van Kralingen en hiernaast weer een biezenboer Van den Berg. Vervolgens twee huisjes naar de Boezem. Boven Teun Ruighaver, beneden L. van der Slot. Langs de boezem nog een hoepschuur, dan een smal huisje daar woonde Maartje Boom en Teun Stekhoven zijn bijnaam was Stekman en zijn echte naam was

Van Hulst. Er onder de oude Vermeer, dan een grasveldje met onderaan de dijk twee huisjes waarin de Vermeren woonden (boutschieters en jagers). Op het water langs de haven en de Oude Maas gingen zij met bootjes, gecamoufleerd met riet een eendje verschalken.

Dan boven aan de dijk weer een boutschieter, tevens haven- en sluiswachter, Jan van Hamburg, een kort gedrongen aardig mannetje, een pruim achter de kiezen en een aanwensel: tijdens het spreken steeds een flinke klodder pruimsap op de grond spugend, voor de rest een heel aardige vrijgezel. Dan weer een Van den Berg, het

Noordeinde bevatte veel naambordjes met dezelfde naam en allemaal in dezelfde branche "biezenboer". Hetzij alleen of in samenwerking met broers of neven. In één van de laatste huisjes, me die smoezelige geveltjes, woonde Gerrit van Steensel en familie. In het laatste huisje, voor het grasveld begon, woonde Kees 't Mannetje. En dan het gebied van het poldergemaal "De Leeuw van Putten". Hiervoor woonde er nog de familie Van der Sluis met zoon Piet die aardig harmonica speelde. Hij was chauffeur bij Aart Huisman, de toen bekendste melken vrachtrijder van Spijkenisse. Piet bezat een mooie fiets van het merk Fongers, daar

was hij gek op, vandaar de bijnaam, die hij voor zijn leven lang gekregen heeft, Piet de Fonger. Hij gaf er zelf niet om, noemde zichzelf ook zo.

Terug naar de andere zijde, een straatje richting haven, waar de familie Klaas van Hamburg woonde met muzikale zonen. Leden van de muziekvereniging. Zoon Klaas, Elzart Fuik, Mathijs Muizer en Maarten Stougje, 4 gezworen vrienden, speelden mondharmonica, ze speelden o.a. Sarie Marijs, daar bij die molen, het karretje op de zandweg reed en tot slot het Wilhelmus. Zondags bij de drukbezochte wandelroute langs de Groene Kruisweg speelden zij naar hartelust veel meezingertjes. Dit was heel gezellig in onze jeugd.

Naast de familie Van Hamburg woonde de oude Koornneef, de vader van de vrachtrijder Koornneef, gespecialiseerd in vee rijden naar de bekende veemarkten in heel Nederland. Een constructie op zijn vrachtwagen zorgde ervoor dat zijn veewagen in 10 minuten was omgetoverd tot een gewone vrachtwagen. Achter opa Koornneef z'n huisje begon het erf en mestput van boer Maarten van Rij. Hij bewoonde een flinke grote boerderij. Wanneer wij op zijn weiland voetbalden zonder toestemming, zwaaide hij met zijn veestok die hij altijd aan zijn fietsstuur had hangen en riep boos "de duvel hale jullie". Maar 't was geen kwaai man. Als je het netjes bij hem aan de deur ging vragen, mochten wij voetballen naar hartenlust. Toch kreeg hij een bijnaam, Maarten de... (je raadt nooit welke!).

Tussen Van Rij en het volgende woonhuis was een slop dat toegang gaf naar de achterkant van de boerderij van Van Rij en het woonhuis van veehandelaar Eef Timmer, Timmer was getrouwd met een dochter van Aart Huisman. Hiernaast was een boerENZAADhandel, Schelling, die over verschillende eilanden boeren en tuinders van zaden voorzag. Hier leerde Piet van den Berg, denk ik, het vak. Deze zette later in de Hoekse Waard, in Piershil om precies te zijn, een eigen zaak op.

Naast de zaadhandel het woonhuis en winkel van de eerdergenoemde vrachtrijder A. Huisman. Zijn vrouw dreef het winkeltje. Aart zelf begon met het regelen hoe boerse

melk in de melkfabrieken moest komen. In het begin met een schip, maar wat te doen als het water bevriest. Dus al gauw kwam zijn eerste melkauto.

Ook het vlasvervoer naar Brabant en België groeide snel. Het vlas was afkomstig van het vlasbedrijf van Van der Meijde. Naast het huis van Huisman het flinke huis, met aansluitend de garage en twee

pakhuizen van B. van Dijk. Van Dijk was een soort rentmeester, boekhouder enz. Hij had veel connecties met zakenlui. Eén van de pakhuizen verpachtte hij aan P. Bijl, groenteboer aan de Voorstraat. Dan als laatste aan de rechterzijde drie huisjes aan elkaar van de erven De Hoog. De kamertjes waren uitgebroken en als pakhuis ingericht. Achter langs de haven waren er grote deuren in gemaakt, om voor zoon Piet, die een aardappelgroothandel had opgezet, het wat gemakkelijker te maken om z'n aardappelen, die hij met zijn 100 tons scheepje "de Arendje" aanvoerde, te kunnen opslaan. De havenkade had hij zelf een beetje versterkt met takkenbossen, om het weg- spoelen tegen te gaan (de zoon drijft er nu een benzinepomp). Vanaf de havenkade omhooglopend, over grind, aan de overkant van de straat, het mooie smeedijzeren hek, waar achter een grasveld. Onder aan het grasveld verrijst het poldergemaal "De Leeuw van Putten", die tot ver het eiland in het overtollige water wegmaalde de haven in. Prompt er naast het huis van machinist Van Hamburg. Een prachtig gezicht als je daar stond. Vanaf het watermachien terug naar boven naar het Noordeinde en dan links de woning van molenaar Kranenburg en de prachtige graanmolen. Meestal waren de zeilen maar half uitgerold, dan had hij nog genoeg kracht. Aan de andere kant de sluisen, die bij hoog water gesloten werden om overstroming tegen te gaan. Dit gebeurde als de sluiswachter te laat de sluisdeuren sloot. Dan stond in het dorp de havenkaai 20 cm. onder water. Een hele belevenis voor de jeugd, om natte voeten te halen.

Nog even een stapje terug in de tijd

In het boekwerk "Overdenkingen van een 70-jarige" beschrijft de dan 70-jarige Spijkenisser Cor Muizer in de jaren rond 2000 zijn geboortedorp uit de periode net voor de tweede wereldoorlog tot die van net erna, zeg 1935 tot 1955. Zijn tijdgenoten herkennen de situatie zoals Muizer die beschrijft veelal direct, ook al is er wat gesloopt of gebouwd. Dat is begrijpelijk want ze hebben het zelf nog gezien en de mensen die er nog wonen kennen ze. Het dorp was niet groot en je kende misschien niet echt alle Spijkenissers, de meesten toch wel. Bovendien kon Muizer foto's in zijn boek opnemen ter ondersteuning van het geschreven woord.

Anders wordt het wanneer je verder terug gaat in de tijd, zeg de periode 1915-1940. Gelukkig is er al onderzoek gedaan naar die periode en zijn de bevindingen in een fraai uitgegeven boekwerk neergelegd: "Spijkenisse in de periode 1915-1940". Auteur Bob Benschop is medewerker van het Streekarchief Voorne-Putten en weet dus veel van de geschiedenis uit de archiefstukken die hij dagelijks onder ogen krijgt. Toch zal het voorkomen dat hij van mening verschilt met een bezoeker over het waar, wanneer of waarom van documenten of foto's uit het verleden. Dat kan ook niet anders want niet iedereen heeft nu eenmaal dezelfde herinnering van een gebeurtenis ook al was men er beiden bij. En hoe verder men terug gaat in de tijd hoe moeilijker het wordt om onomstotelijk vast te stellen wat er gebeurd is.

Benschop heeft in zijn werk kort uiteen gezet hoe het Spijkenisse in de door hem beschreven periode eruit zag. Met die beschrijving als uitgangspunt zullen we foto's uit het bescheiden archief van de oudheidkamer een plaatsje geven in de geschiedenis. Al was Spijkenisse niet groot of beroemd, het had toch een aantal eigenschappen die het karakteristiek maakte. Dat waren de twee enorme heftorens van de brug over de Oude Maas, unieke schakel in de verbinding van Voorne-Putten met de stad Rotterdam. En de hoge schoorsteen van het stoomgemaal de Leeuw van Putten, dat het water uit vier ambachten pompte. De korenmolen Nooitgedacht op de hoek van het dorp aan het Noordeinde en de middeleeuwse dorpskerk in het centrum maakte het beeld compleet.

Werkzaamheden aan de Groene Kruisweg en de Spijkenisser brug

De eerste Spijkenisser brug is gebouwd in 1900-1903, de Groene Kruisweg is aangelegd in het begin van de dertiger jaren.

Foto 1(links) De Groene Kruisweg ter hoogte van de kruising met de Voorweg (nu Rozenlaan/Stationsstaat).

Het huis op de voorgrond rechts stond op de Rozenlaan maar is afgebroken bij de verbreding van de Groene Kruisweg. De huizen op de achtergrond staan aan de Terpsingel.

Foto 2. Vrijwel dezelfde plaats als op foto 1. De auto heeft staan wachten op het passeren van de tram, links op de foto. De tram reed vanaf de brug naar het tramstation (destijds net over de Stationsstraat), eerste aan de rechterkant van de weg, maar het laatste stuk aan de linker kant. Het autoverkeer moest, ter hoogte van de Schenkelweg, de trambaan oversteken

Foto 3 Dezelfde locatie als die op foto 2.

De colonne auto's brengen de kinderen van Oost-Europese vluchtelingen die in Oostenrijk in opvangkampen woonden na een vakantie in Spijkenisse naar het Centraal Station in Rotterdam

Met de toename van de welvaart en de het toenemende drukte op de weg als van de scheepvaart op de Oude Maas neemt de tijd die de automobilist in de file staat als maar toe.

Foto's 4 en 5. Files in de zestiger jaren voor de brug.(foto 4: 1963; foto 5:1967)

Als eerste stap om de filedrukke van het wegverkeer te verkleinen wordt in 1967 de doorvaarthoogte van de brug met 3,50 meter vergroot door deze op te hogen. Als blijkt dat dit niet voldoende helpt wordt in 1978 alsnog een nieuwe brug gebouwd en de oude afgebroken

Foto 6. Eerste brug over de Oude Maas in Spijkenisse

Foto 7 (Rechts) Verhoogde brug over de Oude Maas

Foto 8 Nadat de RTM tramverbinding is opgeheven werd de rails verwijderd en de kruising van de trambaan met de Groene Kruisweg aangepast.

In 1964 werd in Spijkenisse begonnen met het verbreden van de Groene Kruisweg Eind 1965 werden de werkzaamheden afgerond.

Foto 9. Werkzaamheden bij de kruising met de Churchilllaan gezien vanaf de loopbrug over de weg (zie foto11)

Foto 10 (Links).
Werkzaamheden aan de Groene Kruisweg vanaf Hekelingse weg richting brug). Gebouw rechts is het voormalige gemeentehuis aan het Koningin Julianaplein

Foto 11 Kruising Hekelingseweg/Churchilllaan en Groene Kruisweg met de in 1964 geplaatste loopbrug.